

**SIYAH RENK LIRIK BIR İMGE OLARAK
(RAUF PARFI'NIN ŞIIRLERİ ÖRNEĞİNDE)**

Murodillayev Nurali,

*Uluslararası İnovasyon Üniversitesi, Özbek Filolojisi ve
Gazetecili Anabilim Dalı, Öğretim Görevlisi*

**BLACK COLOR AS A LYRICAL SYMBOL
(ON THE EXAMPLE OF RAUF PARFI'S POEMS)**

Murodillayev Nurali,

*Teacher of the Department of Uzbek Philology and
Journalism, International Innovation University*

**ЧЁРНЫЙ ЦВЕТ КАК ЛИРИЧЕСКИЙ СИМВОЛ
(НА ПРИМЕРЕ СТИХОТВОРЕНИЙ РАУФА
ПАРФИ)**

Муродиллаев Нурали,

*Преподаватель кафедры узбекской филологии и
журналистики Международного инновационного
университета*

E-mail:

nuralimurodillayev66@gmail.com

Orcid: 0009-0006-9515-4089

Doi:

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17162317>

Özet. Bu makalede Rauf Parfi'nin şiirlerinde siyah rengin edebî-estetik bir imge olarak yorumu incelenmektedir. Şairin lirik kahramanının ruhsal deneyimleri, tabiat manzaraları ve toplumsal-felsefî anlamları siyah renk aracılığıyla imgeli bir şekilde ifade edilişi ele alınmaktadır. Makalede şairin eserlerinde renk sembollerinin, özellikle de siyah rengin epitet ve metaforik boyutlarda kullanımı; onun Türkistan'ın kaderi, milletin ıstırapları ve insan ruh dünyasıyla bağlantılı yorumları açıklanmaktadır. Araştırma sürecinde siyah rengin poetik tasvirinin şairin estetik görüşleri, sanatsal dünya görüşü ve toplumsal duruşuyla sıkı ilişki içinde olduğu bilimsel temelde ortaya konulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Rauf Parfi, siyah renk, lirik imge, estetik düşünce, metaforik epitet, Türkistan ruhu, edebî imge, renk sembolü.

Аннотация. В данной статье рассматривается интерпретация чёрного цвета как художественно-эстетического образа в поэзии Рауфа Парфи. Анализируется образное выражение душевных переживаний лирического героя, пейзажей природы и социально-философских смыслов через символику чёрного цвета. В статье объясняется использование цветовых символов в творчестве поэта, особенно чёрного цвета, в эпитетах и метафорических измерениях; их связь с судьбой Туркестана, страданиями народа и внутренним миром человека. В процессе исследования на научной основе выявляется, что поэтическое изображение чёрного цвета тесно связано с эстетическими взглядами поэта, его художественным мировоззрением и социальной позицией.

Ключевые слова: Рауф Парфи, чёрный цвет, лирический образ, эстетическая мысль, метафорический эпитет, дух Туркестана, художественный образ, цветовой символ.

Abstract. This article examines the interpretation of the color black as a literary-aesthetic image in Rauf Parfi's poetry. It discusses how the poet's lyrical persona conveys spiritual experiences, natural landscapes, and socio-philosophical meanings through the symbolic use of black. The study explains the use of color symbols – particularly black – in epithet and metaphorical dimensions in the poet's works, as well as their connection with the fate of Turkestan,

the sufferings of the nation, and the human inner world. The research scientifically reveals that the poetic depiction of the color black is closely related to the poet's aesthetic views, artistic worldview, and social stance.

Keywords: *Rauf Parfi, black color, lyrical image, aesthetic thought, metaphorical epithet, spirit of Turkestan, literary image, color symbol.*

GIRIŞ

İnsan ruhiyatını tasvir etmek, onu tabiat âlemi ve toplum gerçekliğiyle ilişkilendirerek duygusal tecrübelerin mazmununa dönüştürmek, Rauf Parfi'nin yaratıcılığının başlıca yönünü belirler. Şairin dünya görüşünün genişlik kazanmasında dünya edebiyatı örneklerini sürekli okuyup öğrenme ortamının önemi ölçülemezdir. Edebiyat, söz sanatı olarak halkın dert ve kaygılarını, sevinçlerini sanatsal bir hakikate dönüştürmekle birlikte, milletin zevkini yüceltmeye, estetik seviyesini geliştirmeye hizmet eder. Bu da halkçılığın temel niteliklerinden biri sayılır.

Rauf Parfi'nin edebî-estetik görüşleri esasen yaratım psikolojisi, yaratım felsefesi, yazarın şahsiyeti ve söz sanatının sorumluluğu ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle onun şiirlerinde dünya, birey ve toplum hakkındaki sosyo-felsefi düşünceleri birbirinden ayrı olarak değerlendirmek mümkün değildir.

YÖNTEMLER VE ARAŞTIRILMA DÜZEYİ

Edebi sanat, insanların acılarını ve sevinçlerini sanatsal gerçekliğe dönüştürerek milletin beğenisini yükseltmeye ve estetik düzeyini mükemmelleştirmeye hizmet eder. Bu, milliyetçiliğin gerçek doğasını belirleyen başlıca özelliklerden biridir. Rauf Parfi'nin edebi ve estetik görüşleri ağırlıklı olarak yaratıcılığın psikolojisi, yaratıcılığın felsefesi, yazarın kişiliği ve konuşma sanatının sorumluluğu ile ilgilidir. Bu anlamda dünyayı, insanı ve toplumu, gerçekliği analiz eden ve değerlendiren şairin sosyo-felsefi anlayışından ayrı olarak onları anlayamayız. Bütün bunlar, hayatın anlamı, hayatın mahiyeti ve bereketi, insanın mukaddes söz karşısındaki görevi, milletin ve Vatan'ın dünü, bugünü, yarını ve geleceği hakkında acı düşünceler ve acı gözlemlerdir. Edebiyat, maneviyatın katlanmış cephesi değil, edebiyat, sanatta hayatta kalan yeteneklerin tezahürü alanıdır. Sanatsal yaratımın bu yazılı olmayan kuralları, Rauf Parfi'nin çalışmaları üzerinde ömür boyu sürecek bir etki haline geldi.

Rauf Parfi'nin sözlerinin renkliliği, ancak içten hissedilir ve hissedilirse kalplerde kapılar açar, zihinleri harekete geçirir ve kalplerde depremlere neden olur. Bu, kuşkusuz, kelime denen tek bir kelimenin sanatsal potansiyelinin faziletidir. Sosyo-felsefi içeriğe uyarlandığı anlamına gelir. Bu, duyguların gerçekliği, tarafsızlığı ve nesnelliliği, hayatın gerçekliğinin şiirsel imgelerin omuzlarına dayatılmasına yol

açtığı anlamına gelir, vicdana aykırı hareket etmemesini, adaletin gözlerinin içine bakmasını, Allah'ın verdiği kutsal söze ihanet etmemesini tembih eder.

Rauf Parfi'nin görüşlerine göre, sanatsal ve estetik düşüncede insan ruhunun derinlemesine araştırılması ile birlikte bireyin ve toplumun yararına ibretli ve öğretici bir fikir vermek caizdir. Bu sosyo-felsefi anlam, bir kişinin entelektüel ve ruhsal gelişimini ve toplumun ahlaki temellerini güçlendirmeyi amaçladığı için değerlidir.

Varlığın farklı renklerden oluştuğu ve bu renklerin bir anlamda insanın ruh halini etkilediği gerçeğinden yola çıkarsak, çevremizde meydana gelen olayları, içsel deneyimlerimizi renklerin olumlu ya da olumsuz doğasına bağlı olarak kullanarak ifade ederiz. Rauf Parfi'nin eserinde şairin lirik kahramanının durumunu tesvirlemek ve tabiat sahnelerini "çizmek" için birçok renk ustaca kullanılmıştır. Sanatçının sanatına bakarsak, farklı renklerin bir durumu temsil ettiğini veya tam tersine bir rengin tüm gerçekliğin simgesi olduğunu görebiliriz:

...Oq, qora, qizil, za'far xarita–

Ona Turkistonga bosh qo'yib ma'yus. [1:138]

...Axir o'ldirmishlar qorq mash'al tutgan

mash'um shaytanat...

...O, bugun qayg'uning suvratin ko'rdim.

Nafratning qoshida turdim yuzma-yuz. [1:156]

Şairin şiirlerinin sözdizimsel yapısında renkler çoğu zaman tanımlayıcı olarak kullanılmış ve bu da başlı başına şiir sanatında epitet sanatının doğmasına neden olmuştur. Rauf Parfi'nin siyah renk üzerinden kullandığı epitetleri geniş ve mecazi anlamda kullanılması bakımından daha mecazi epitetin örneğidir. Ancak şairin şiirinde, halkta, günlük yaşamda bulunan epitetlerin, yani istikrarlı epitetlerin hacimi oldukça geniştir ve sanatçı, yarnı, geceyi, gökyüzünü ve bulutları tanımlamak için karanlığı ustaca kullanmıştır. Rauf Parfi'nin mısralarında tanımlayıcı bir işlev olarak kullanılan her bir "karanlık" (epitet), okuru şairin icadının esasını oluşturan Türkistan'a davet eder, şiir ne kadar lirik olursa olsun okur bilincinde toplumsallık kazanır:

O, Ona Turkiston, qora dunyoda,

Qismat yelkasida yugurdim, yeldim,

Goh shavq qanotida, goho piyoda

Yukinib, men senga sig'inib keldim... [1:199]

Riyolar, rishvatlar... Zaharli havo.

Azon tovushini tinglayman og'ir.

Turkiston. Qora tun. Shamol va yomg'ir... [1:236]

Rauf Parfi icadının ilk aşamalarında yazdığı şiirlerde, tabiat sahnelerinin güzel mısralardaki yansımalarına dikkat edilmiştir. Ve şair yüksek manzara örnekleri yaratmayı başardı. Sözcükler o kadar ustaca cilalanmış ve bulunan imalar o kadar uyumluydu ki okuyucuları hayal gücünün sınırlarının ne kadar sınırsız olduğuna ikna edebilirdi. Şair, güneşin batışını ve gecenin şiddetini anlatmak için doğrudan siyah rengi kullanmıştır. "Kara Gece"nin gelmesi ve uzun sürmesi, aşiki yine hayretler içinde bırakıyor. Yar hasreti gece kadar uzundur ama gece kadar sessiz değildir âşığın kalbi huzursuzdur, âşığın yüreğini ancak gökteki ay neşelendirir. İki "yalnız" insan tek kelime etmeden ve sessizce şafağı beklemeye mahkumdur:

Qora osmon, qayg'uli osmon,

Qovog'idan qor yog'adi. Jim... [1:100]

Tun quyoshni quvdi osmondan,

Qora sochlarini taradi,

Chirog'ini yoqdi malika –

Oy atrofga kulib qaradi. [1:29]

Kimni aldab balqib borar oy–

Tevarakda kecha qora soch. [1:96]

Xayr senga, ketar bo'ldim men,

Ketar bo'ldim shu qop-qora kech. [1:97]

Karanlık gecenin bitiminden sonra bile âşık için huzur yoktur – gökyüzü kara bulutlarla doludur, âşığın acısı o kadar ağırdır ki gökteki kara bulutlar bile acısını paylaşır:

Olislar turibdi mungli bir tusda,

Daraxtlar to'kmoqda marjon-marjon yosh...

Parishon bulutlar esa osmonda

Qora qanotlarin yozgan qayg'udosh. [1:27]

Rauf Parfi, tüm acılarının, acılarının, hayallerinin ve düşüncelerinin somutlaştığı Türkistan'ı sık sık siyah renkle resmetmiştir. Türkistan cehalete sıkışmış, "Vatan karanlığı"nın kapladığı düşüncelerde "kara toz" birikiyor, bahçelerinde "kara kargalar" ötüyor, "kara kıştan" çıkmak için "kara tahammül" yok, siyah boyalarla "siyah bir meşale tutan kötü şeytanın" "kara oklarını" temsil etti. Turan topraklarını "daima özgür kara yıldırım" olarak görmek istiyor:

Ajib mudhish qora kafan tutar...

Bir zamon tinmaydir, izg'irar shamol... [1:236]

Nechun boshim uzra qora shamollar.

Osmonda ignadek nur yo'qdur, nechun?

Osmonda sudrar meni mudhish xayollar... [1:233]

SONUÇLAR

Rauf Parfi'nin şiirlerinde siyah renk imgesi, insan ruhu, tabiat manzaraları ve Türkistan'ın kaderiyle yakından bağlantılı bir şekilde kullanılmaktadır. Şairin siyah renk aracılığıyla oluşturduğu epitet ve metaforlar onun edebî-estetik görüşlerini, toplumsal-felsefî duruşunu ortaya koymaktadır. Bu renk imgesi vasıtasıyla şair, milletin geçmişi, bugünü ve geleceğine dair acılı düşüncelerini dile getirmektedir.

Kaynakça:

1. Rauf Parfi. *Türkistan Ruhü. Seçmeler.* – “Sharq” Yayın-Matbaa A.Ş., Taşkent, 2013. – 328 s.
2. *Edebiyatbilim Sözlüğü* / D. Kuronov, Z. Mamajanova, M. Şeralieva. – Taşkent: Akademnashr, 2013. – 408 s.
3. Normatov U. *Yaratıcılık Sırrı.* – Taşkent: Sharq, 2007. – 352 s.
4. Yoldoshev K. *Yanık Söz.* – Taşkent: Yeni Asır Nesli, 2007. – 548 s.
5. Karim B. *Ruhiyat Alfabeti.* – Taşkent: Gafur Gulom Yayınevi, 2016. – 364 s.